

ДИМКА МИТЕВА

**СЕЌАВАЊЕ НА МАКЕДОНСКИОТ
ПРОСВЕТИТЕЛ – ТОДОР
ДИМИТРОВСКИ**

Скопје 2017

ДИМКА МИТЕВА

**СЕЌАВАЊЕ НА МАКЕДОНСКИОТ
ПРОСВЕТИТЕЛ – ТОДОР
ДИМИТРОВСКИ**

СКОПЈЕ 2017

ЕДИЦИЈА: ИЗВОРИ ЗА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

СЕЌАВАЊЕ НА МАКЕДОНСКИОТ ПРОСВЕТИТЕЛ
– ТОДОР ДИМИТРОВСКИ
(1922–2000)

На македонскиот просветител на XX век.

На господинот на македонската култура.

На робот на македонскиот јазик.

На Тодор Димитровски.

По повод 95 години од неговото раѓање.

Реферат поднесен на Меѓународната научна конференција, Минатото на јазичниот свет – денес и утре. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје 15 и 16 ноември 2017.

I. Еден од првите, и најистакнати, соработници на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје и воопшто на полето на македонистиката и славистиката, проф. Тодор Димитровски, има во својата повеќедецениска дејност остварено импозантно дело како лингвист, историчар на македонската литература, есеист, преведувач и редактор. Неговата научна и друга активност брои повеќе стотини библиографски единици.

Роден е во с. Подлес, кај Градско на 19 февруари 1922 година. Гимназија учи и завршува во Скопје во 1940 година со одличен успех. Во годините на окупацијата работи и, со прекини, студира.

По ослободувањето на земјата работи како новинар (Танјуг, в. Трудбеник) и лектор-уредник во издавачкото претпријатие „Кочо Рацин“ и во меѓувреме ги завршува вонредно студиите по Македонски јазик. Од 1954 година е во Институтот за македонски јазик, каде што преминува низ сите звања: од асистент до научен советник.

Уште како студент е награден за извонредно напишаниот научен труд „Значења и употреба на предлозите во македонскиот литературен јазик“, објавен од Филозофскиот факултет како одделна книга.

Димитровски со години потоа работи врз колективниот труд „Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања“ (Скопје 1961–1966, I, II, III том), за кој доби во 1961 година Октомвриска награда.

По излегувањето на речникот негова главна преокупација останува лексиката на македонскиот јазик и затоа многу години го раководи Одделението за речник во Институтот. Негова најголема заслуга (пред сè како организатор) е што Институтот сега располага со повеќе речнички картотеки што имаат над три и пол милиони зборовни единици. Од повеќе години наваму, проф. Димитровски со своите соработници работеше врз составувањето на големото дело „Речник на македонската народна поезија“ (проектирано во 10 тома) како редактор и еден од авторите на I, II и III том.

На чисто лингвистички план неговиот научен интерес беше свртен кон современиот јазик (од установувањето на литературнојазичните норми до денешниот миг) и

кон македонскиот писмен јазик одразен во творбите на македонските луѓе на перото во XIX век и во првите децении на XX век.

Невозможно е во овој мал преглед на научното дело да се набројат макар најважните негови трудови. Сепак, при опасност да ги испуштиме и поважните, ќе ги споменеме работите: за посесивните придавки од личните имиња на -а (1955); за глаголските именки на -ње и -тје од свршени глаголи (1972); на лексикализирањето на збирната множина на -је во современата поезија (1978–1979); за особеностите на македонскиот литературен јазик наспрема бугарскиот и српскиот (1968); за влијанието на овие јазици врз македонскиот литературен јазик. Тие се објавувани во повеќе весници и списанија. Секогаш добро научно фундирани, тие предизвикуваа жив интерес кај поширок круг читатели. Последните работи во овој однос се оние што се објавени во културната рубрика во в. „Нова Македонија“ (1999–2000).

Широките познавања на проф. Димитровски, неговата активност како уредник на повеќе списанија, редактор на маса изданија најдоа одраз и во сегашното издание на нашиот Правопис на македонскиот литературен јазик, издание со изменет и дополнет текст (1998), во кој неговиот придонес е мошне значаен (еден од авторите и негов редактор).

Од трудовите на проф. Димитровски посветени на македонскиот писмен јазик во XIX век ќе споменеме неколку: Нашиот однос кон литературната лексика на македонскиот писмен јазик во XIX век (1973); Лексемите на -ие и -тие во македонскиот писмен јазик во XIX столетје (1975); Константин Миладинов и руските партиципи и герундии; ред трудови за Миладиновци, Прличев, за Мисир-

ков (за неговата литературна лексика; за неговото зборобразување и др.), објавени во книгата „Од Пејчиновиќ до Рацин“. Овие трудови фрлаат светлина на ред појави на македонскиот писмен јазик и се незаобиколиви за идните истражувачи на овој период од писменоста на нашиот јазик.

Проф. Димитровски има ред трудови за Рацин и Нелковски (делото од последниов, како и од Прличев се издаваат во текот на дваесет и пет години сè во негова редакција).

И како историчар на литературата проф. Димитровски има дадено повеќе трудови за нашите писатели од XIX век (Миладиновци, Прличев и др.).

Во еден период од својата дејност проф. Димитровски се занимаваше интензивно со пишување учебници. Многубројни наставници и ученици ги знаат неговите учебници: македонска граматика за III, IV и VIII одделение, како и српскохрватските читанки со граматика за V, VI, VII и VIII одделение. Пишувани на потребното научно ниво, со убав литературен израз, тие на времето изиграа голема улога во издигањето на јазичната култура на нашите луѓе во Македонија.

Проф Димитровски е посебно познат како еден од најистакнатите наши преведувачи. Тој има преведено голем број дела од уметничката (Андриќ, Крлежа, Гогољ, Кафка и др.). Како добар познавач на српско-хрватскиот јазик, тој има преведено голем број дела на тој јазик, како научни (Мисирков, Конески), така и уметнички (од Конески, Јаневски, Ст. Попов до најмладите писатели и поети). Непосредно пред смртта тој го преведе од македонски на српски јазик делото „Зоја“ од Паскал Гилевски.

Т. Димитровски бил многу години член на управата на Сојузот за македонски јазик и литература на РМ, три години негов претседател. Активен соработник е на списанието „Литературен збор“, во кое има објавено голем број статии посветени на разни страни на македонскиот јазик и литература. Тој беше на двапати и негов одговорен уредник.

И најпосле, но на прво место, ќе се потсетиме и на неколку одделни изданија од неговата Библиографија:

- Значења и употреба на предлозите во македонскиот литературен јазик. Филозофски факултет на Универзитетот – Скопје. Катедра за јужнословенски јазици. Дипломски работи, книга 7. Скопје 1956, 68 стр.

- Од Пејчиновиќ до Рацин. Јазични и литературно-историски прилози. Култура, Скопје 1982, 340.

- Речник на „Бели мугри“ на К. Рацин. Прилог: Лексичкиот фонд на Рациновата поезија на македонски јазик (низ регистри и речници). Култура, Скопје 1990, 219 стр.

- Речник на литературни изрази 700 цитати. Струм-Скоп, Скопје 1995, 295 стр.

- Конфронтативен руско-македонски речник. Изработен врз преводот на К. Миладинов (Москва 1858). Струм-Скоп, Скопје 1996, 225 стр.

- Правопис на македонскиот литературен јазик. Издание со изменет и дополнет текст. Автори: Б. Видоески, Т. Димитровски, К. Конески, Р. Угринова-Скаловска. Под редакција на Тодор Димитровски. „Просветно дело“, Скопје 1998. 173 стр.

- Подвигот на Миладиновци (Јазични и книжевно-историски прилози). „Матица македонска“, Скопје 2000, 307 стр. и др.

II. ЗА ЕДЕН ОБРАЗЕЦ НА УБАВ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК ОД ПЕРОТО НА ТОДОР ДИМИТРОВСКИ

Во далечната 1994 година неуморниот Тодор Димитровски напиша рецензија за литературната творба, мошне потресна, „Време на Нирвана (Се победува ли ракот?)“ од Кирил Мојсиев. Мене ми беше позната содржината на оваа творба бидејќи веќе ја имав лекторирано. Се воодушевив на убавиот јазик со кој Димитровски ја пишува рецензијата, зачинета со болка, оптимизам и утеха. Затоа, еве овде, на ова место решив да го споделем текстот на рецензијата со читателите на овој Зборник.

„Во едно младо семејство – маж и жена под четириесет години, син на седум години и ќерка на тричетиринаесет години – коешто знае за убави, среќни денови (редовен годишен одмор поминат во летувалиштата во земјата, а и во егзотичните места на Медитеранот) – удира гром и го разнебува. Жената, поштенска чиновничка, заболува од рак на дојката!

Животот на семејството од корен се менува. Децата уште мали, мажот, на одговорна воена служба. И почнува долга, мачна, многу мачна борба со страшната болест: ќе трае цели 13 години. Крајот е неминовен, но тоа долго одлагање на неминовната смрт од засега неизлечивата болест е триумф на човековата борба со болеста ракот: не конечен триумф, туку важна скалица кон триумфот. Пораката на авторот на ова литературно дело е: Не, ракот не

е непобедлив; тој еден ден ќе биде победен. Треба, меѓутоа, со него пред сè болниот, а потоа неговите најблиски, неговото семејство да се заложат најмногу што можат за да го одложат крајот колку што можат за подолго време. И тие години на борба со страшната болест не се исполнети само со болка и мака. Има периоди на вистински радосен живот, исполнет и со среќни, а и тешки мигови, со нормален живот на стотици млади семејства во наши македонски услови. *S' est la vie!* – велат Французите (букв.: Тоа е животот. Таков е животот – Д. М.).

Кирил Мојсиев, авторот на ова дело коешто јас би го определил како роман-хроника, сам ја има доживеано таквата несреќа во своето семејство. Затоа романот има автобиографска основа. Зад главната женска личност на оваа литературна творба Госпоѓата се крие сопругата на авторот, а зад личноста на Градителот тој самиот.

И морам веднаш да кажам: Мојсиев создал дело што ќе биде радо читано, зашто содржи несомнени литературни квалитети. Тој умее, покажувајќи извонредна опсерваторска дарба за маса детали што обично луѓето не ги забележуваат, да наслика низа моменти од животот на семејството (мошне добри се страниците на кои е опишано градењето на „викендицата“ со ред хуморни елементи и слики на нашите луѓе и нарави), атмосферата на големата болница (и сè што ја придружува неа во овие ненормални времиња на немаштина и др.).

Централно место секако зазема Госпоѓата, којашто, окружена од љубовта на својот сопруг и своите деца, храбро го поднесува животот на тешко болна жена, столбот на семејството. Читателот навистина чувствува симпатија кон неа и нејзините секидневни усилби да го одложи трагичниот крај. И во тоа успева цели 13 години, таму откај

крајот на седумдесеттите години па до првите деведесетти години на веков, ќе го доживее и распаѓањето на СФРЈ, а потоа самото раѓање на самостојната македонска држава борејќи се како лавица за живот на своето машко чедо одведено како војник на боиштата во Краина, Хрватска. И таа нејзина борба ќе се круниса со успех: синот ќе биде, по долги перипетии, пак во нејзините преградки.

Не помалку јарко е оцртан и ликот на Градителот (реков, тоа е авторот на романот): токму поради болеста на сопругата, тој ќе има можност да запознае многу работи: што е ракот, како тој се лекува, какви средства се употребуваат и какво е нивното дејство (извесни страници навистина оддаваат добро познавање на медицинската терминологија). Но тој, запознавајќи ја болничката средина, ни ја слика необично верно: какви се луѓето што лекуваат, лекарите, сестрите, чуварите и др. Многу од лекарите, па и професорите, се дадени со вистинските имиња. (Во врска со тоа би сакал да му сугерирам на авторот дека треба да внимава да не би на некого споменато име да му даде лоша карактеристика, дури и физичка, на пример, дебелата Галина, па евентуално да си има непријатности).

Но сакам да истакнам еден несомнен квалитет на Мојсиев како автор. Тој несомнено го владее литературниот занает: има смисла за композиција: одделните моменти што придонесуваат за единственоста на дејството носат посебни, убаво погодени наслови. Мошне добро го води дејството покажувајќи и завидна писменост.

Мојсиев нагледно ни покажува: нема успешна литературна творба ако е таа конструкција на недоживевани настани и чувства. Токму затоа што темата на романот длабоко запознаена, што се настаните лично доживевани, има-

ме пред себе едно навистина мошне добро литературно дело.

Мојсиев е, морам да признаам, за мене откровение. Пред повеќе години сум соработувал со него работејќи во една комисија за воена (македонска) терминологија. Знаев дека има филолошко образование, но дека има литературни склоности, не знаев. Навистина пријатно ме изненади. Градителот од романот ѝ подигнал убав споменик на Госпоѓата. Мојсиев, авторот на романот, ѝ подигнал на својата сопруга, неуништив споменик. И нејзе и на сите нејзини сострадалници. И испеал химна на напорите во борбата против ракот.

Со задоволство го препорачувам романот - „Време на нирвана (Се победува ли ракот?)“ од Кирил Мојсиев за објавување. Убеден сум дека тој ќе биде посретнат убаво во нашата литературна јавност.

Скопје, последните денови на декември 1993 г.

Рецензент, Тодор Димитровски, почесен член на ДПМ“

(З а б е л е ш к а. Книгата се објави под наслов „Нирвана“ во февруари 1995 година, во издание на скопската НИП Ѓурѓа под број 42 и изнесува 160 стр.)

ФРЕКВЕНТЕН РЕЧНИК НА ЈАЗИКОТ НА
РЕЦЕНЗИЈАТА НА Т. ДИМИТРОВСКИ – „ВРЕМЕ НА
НИРВАНА (СЕ ПОБЕДУВА ЛИ РАКОТ?)“ ОД КИРИЛ
МОЈСИЕВ

а (5)	веднаш
автобиографска	веков
автор	велат
авторот (6)	верно
ако	vie!
атмосферата	викендицата
би (3)	вистински
биде (4)	вистинските
боиштата	владее
болест (3)	внимава
болеста (2)	во (14)
болка	води
болна	воена (2)
болничката	војник
болница	време (2)
болниот	времиња
борба (4)	врска
борбата	г.
борејќи се	Галина
букв.	ги
важна	главната

го (9)
 годишен
 години (9)
 големата
 Госпоѓата (3)
 градењето
 Градителот (3)
 гром
 Д.
 да (13)
 даде
 дадени
 дарба
 дебелата
 деца
 децата
 дејство
 дејството (2)
 дека (4)
 декември
 дело (4)
 ден
 денови (2)
 детали
 деведесетти
 Димитровски
 длабоко
 до
 доживеани
 доживеано
 доживее
 добро (3)

добри
 дојката
 долга
 долги
 долго
 ДПМ
 др. (2)
 држава
 дури
 е (13)
 егзотичните
 еден (2)
 единственоста
 една
 едно (2)
 елементи
 est
 евентуално
 жена (2)
 жената
 женска
 живот (3)
 животот (5)
 за (10)
 забележуваат
 заболува
 завидна
 зад (2)
 задоволство
 зазема
 заложат
 занает

запознае
 запознаена
 запознавајќи
 засега
 затоа (3)
 зашто
 земјата
 знае
 знаев (2)
 ѝ (2)
 и (29)
 има (8)
 имаме
 име
 имиња
 испеал
 исполнет
 исполнети
 истакнам
 извесни
 извонредна
 изненади
 ја (4)
 јарко
 јас
 јавност
 кажам
 како (5)
 каков -кво, -кви (3)
 карактеристика
 Кирил (2)
 коешто (2)

кои
 којашто
 колку
 комисија
 композиција
 кон (2)
 конечен
 конструкција
 корен
 Краина
 крај
 крајот (3)
 крие
 круниса
 квалитет
 квалитети
 ла
 лавица
 лекарите (2)
 лекува
 лекуваат
 летувалиштата
 ли
 лично
 личност
 личноста
 ликот
 литературна (3)
 литературни (2)
 литературниот
 литературно (2)
 лоша

луѓе
 луѓето (2)
 љубовта
 М.
 маж
 мажот
 мака
 македонска (2)
 македонски
 мали
 маса
 мачна (2)
 машко
 ме
 медицинската
 Медитеранот
 меѓутоа
 мене
 менува
 места
 место
 мигови
 млади
 младо
 многу (3)
 можат (2)
 можност
 Мојсиев (7)
 моменти (2)
 морам (2)
 мошне (3)
 му (2)

на (51)
 навистина (4)
 нагледно
 најблиски
 најмногу
 напорите
 нарави
 наслика
 наслови
 настани
 настаните
 нашата
 наши
 нашите
 не (8)
 неа (2)
 недоживевани
 него (2)
 неговите
 неговото
 неизлечивата
 нејзе
 нејзина
 нејзини
 нејзините (2)
 некого
 нема
 немаштина
 неминовен
 неминовната
 ненормални
 необично

непобедлив
 непријатности
 несомнен
 несомнени
 несомнено
 несреќа
 неуништив
 ни (2)
 нивното
 низа
 Нирвана
 но (4)
 нормален
 носат
 обично
 објавување
 образование
 ова (2)
 оваа
 овие
 од (8)
 одведено
 одговрна
 оддаваат
 одделните
 одлагање
 одложат
 одложи
 одмор
 окружена
 опишано
 определил

опсерваторска
 основа
 откај
 откровение
 оцртан
 па (3)
 пак
 периоди
 перипетији
 писменост
 по
 победен
 победува
 повеќе
 погодени
 под
 подигнал (2)
 поднесува
 подолго
 познавање
 покажува
 покажувајќи (2)
 помалку
 поминат
 поради
 пораката
 посебни
 последните
 посретнат
 потоа (2)
 почесен
 почнува

поштенска
 првите
 прегратки
 пред (3)
 препорачувам
 придонесуваат
 придружува
 признаам
 пријатно
 пример
 против
 професорите
 работејки
 работи
 радо
 радосен
 раѓање
 разнебутува
 рак
 ракот (5)
 распаѓањето
 рецензент
 ред
 редовен
 реков
 роман-хроника
 романот (6)
 S'
 сè (2)
 сакал
 сакам
 сам

самиот
 само
 самостојната
 самото
 своето (2)
 своите
 својата
 својот
 се (13)
 себе
 седум
 седумдесеттите
 секако
 секидневни
 семејства
 семејство (3)
 семејството (2)
 сестрите
 СФРЈ
 си
 симпатија
 син
 синот
 сите
 скалица
 склоности
 Скопје
 слика
 слики
 служба
 смисла
 смрт

со (13)
 содржи
 сопруг
 сопруга
 сопругата (2)
 соработувал
 сострадалници
 создал
 споменато
 споменик (2)
 средина
 средства
 среќни (2)
 столбот
 стотици
 страници
 страниците
 страшната (2)
 сугерирам
 сум (2)
 таа (2)
 таков
 таквата
 таму
 творба (2)
 темата
 терминологија (2)
 тешки
 тешко
 тие
 тоа (5)
 Тодор

тој (8)
 токму (2)
 трагичниот
 трае
 треба (2)
 три-четиринаесет
 триумф (2)
 триумфот
 туку
 ќе (8)
 ќерка
 убав
 убави
 убаво (2)
 убеден
 удира
 умее
 употребуваат
 усилби
 услови
 успева
 успех
 успешна
 уште
 физичка
 филолошко
 Французите
 химна
 храбро
 Хрватска
 хуморни
 цели (2)

централно
чедо
четириесет
чиновничка
читано
читателот

член
човековата
чуварите
чувства
чувствува
што (10)

438 зборовни форми

ПРАВ РЕЧНИК НА ЈАЗИКОТ НА РЕЦЕНЗИЈАТА НА
Т. ДИМИТРОВСКИ – „ВРЕМЕ НА НИРВАНА (СЕ
ПОБЕДУВА ЛИ РАКОТ?)“ ОД КИРИЛ МОЈСИЕВ

а *чесѝ*. (5)

автобиографски *ѝриод*.

автор -от м. (7)

ако *сврзн*.

атмосфера -та ж.

би *чесѝ*. (3)

биде *ѝл*. (4)

боиште -та ср.

болест -та ж. (5)

болка ж.

болен -лна *ѝриод*.

болнички -ата *ѝриод*.

болница ж.

болниот м.

борба -та ж. (5)

борејќи се *ѝл*. *ѝрил*.

букв. *скраѝ*.

важен -жна *ѝриод*.

веднаш *ѝрил*.

век -ов м.

вели -лат *несвр*.

верно *ѝрил*.

vie!

викендица -та ж.

вистински -те *ѝриод*. (2)

владее *несвр*.

внимава *несвр*.

во *ѝредл*. (14)

води *несвр*.

воен -а *ѝриод*. (2)

војник м.

време -иња ср. (3)

врска ж.

г. *скраѝ*.

Галина ж. *име*

ги зам.

главен -вната *ѝриод*.

го зам. (9)

годишен *ѝриод*.

година -и ж. (9)

голем -ата *ѝриод*.

Госпоѓа -та ж. (3)

градење -то *ѝл*. *им*.

Градител -от м. (3)

гром *м.*
 Д. *скрай̄*.
 да *чес̄ӣ.*, *сврзн.* (13)
 даде *свр.*
 даден -и *̄л.* *̄прио.*
 дарба *ж.*
 дебел -ата *̄прио.*
 деца -та *мн.* (2)
 дејство -то *ср.* (3)
 дека *сврзн.* (4)
 декември *м.*
 дело *ср.* (4)
 ден -ови *м.* (3)
 детал -и *м.*
 деведесетти *бр. ред.*
 Димитровски *̄рез.*
 длабоко *̄рил.*
 до *̄редл.*
 доживеан -о, -и *̄л.* *̄прио.*
 (2)
 доживее *свр.*
 добар -бри, -бро *̄прио.* (2)
 добро *̄рил.* (2)
 дојка -та *ж.*
 долг -а, -и *̄прио.* (3)
 ДПМ *скрай̄*.
 др. *скрай̄*. (2)
 држава *ж.*
 дури *чес̄ӣ*.
 е *̄л.* *̄ом.* (13)
 егзотичен -чните *̄прио.*

еден -дна, -дно *бр. ̄прио.*
 (4)
 единственост -а *ж.*
 елемент -и *м.*
 est
 евентуално *модал.*
 жена -та (3)
 женски -а *̄прио.*
 живот -от *м.* (8)
 за *̄редл.* (10)
 забележува -ат *несвр.*
 заболува *несвр.*
 завиден -дна *̄прио.*
 зад *̄редл.* (2)
 задоволство *ср.*
 зазема *свр.*
 заложи -жат *свр.*
 занает *м.*
 запознае *свр.*
 запознаен -а *̄л.* *̄прио.*
 запознавајќи *̄л.* *̄рил.*
 засега *̄рил.*
 затоа *̄рил.* (3)
 зашто *сврзн.*
 земја -та *ж.*
 знае -ев *несвр.* (3)
 ѝ *зам.* (2)
 и *сврзн.* (29)
 има -ме *несвр.* (9)
 име -иња (2)
 испее -еал *свр.*
 исполнет -и *̄л.* *̄прио.* (2)

истакне -кнам *свр.*
 извесен -сни *ѝриод.*
 извонреден -дна *ѝриод.*
 изненади *свр.*
 ја *зам.* (4)
 јарко *ѝрил.*
 јас *зам. лич.*
 јавност *ж.*
 каже -жам *свр.*
 како (5)
 каков -кво, -кви *ѝриод.*
зам. (3)
 карактеристика *ж.*
 Кирил *м. име* (2)
 коешто *зам. оон.* (2)
 кој -ои *зам.*
 којашто *зам. оон.*
 колку
 комисија *ж.*
 композиција *ж.*
 кон *ѝредл.* (2)
 конечен *ѝриод.*
 конструкција *ж.*
 корен *м.*
 Краина *ж.*
 крај -от *м.* (4)
 крие *несвр.*
 круниса *свр.*
 квалитет -и *м.*
 ла
 лавица *ж.*
 лекар -ите *м.* (2)

лекува -ат *несвр.*
 летувалиште -штата *ср.*
 ли *чесѝ.*
 лично *ѝрил.*
 личност -а *ж.*
 лик -от *м.*
 литературен -рна, -рно, -
 рни, -рниот *ѝриод.* (8)
 лош -а *ѝриод.*
 луѓе -то *мн.* (3)
 љубов -та
 М. *скраѝ.*
 маж -от *м.*
 мака *ж.*
 македонски -а *ѝриод.* (3)
 мал -и *ѝриод.*
 маса *ж.*
 мачен -чна (2)
 машки -о *ѝриод.*
 ме *зам.*
 медицински -ката *ѝриод.*
 Медитеранот *м.*
 меѓутоа *модал.*
 мене *зам.*
 менува *несвр.*
 место -а *ср.* (2)
 миг -ови *м.*
 млад -о, -и *ѝриод.* (2)
 многу *ѝрил.* (3)
 може -жат *несвр.* (2)
 можност *ж.*
 Мојсиев *ѝрез.* (7)

момент -и м. (2)
 мора -ам *несвр.* (2)
 мошне *ѝрил.* (3)
 му *зам.* (2)
 на *ѝредл.* (51)
 навистина *модал.* (4)
 нагледно *ѝрил.*
 најблизок -ски *ѝриод.*
 најмногу *ѝрил.*
 напор -ите м.
 нарав -и м.
 наслика *свр.*
 наслов -и м.
 настан -и, -ите м. (2)
 наш -ата, -и, -ите *ѝриод.* (3)
 не *чесѝ.* (8)
 неа *зам.* (2)
 недоживеан -и *ѝл. ѝриод.*
 него *зам.* (2)
 негов -ото, -ите *зам. ѝриод.*
 (2)
 неизлечив -ата *ѝриод.*
 нејзе *зам.*
 нејзин -а, -и, -ите *ѝриод.* (4)
 некого *зам.*
 нема *несвр.*
 немаштина *ж.*
 неминовен -вната *ѝриод.*
 (2)
 ненормален -лни *ѝриод.*
 необично *ѝрил.*
 непобедлив *ѝриод.*

непријатност -и *ж.*
 несомнен -и *ѝриод.* (2)
 несомнено *ѝрил.*
 несреќа *ж.*
 неуништив *ѝриод.*
 ни *зам.* (2)
 нивен -ното *зам. ѝриод.*
 низа *ж.*
 Нирвана *ж.*
 но *сврзн.* (4)
 нормален *ѝриод.*
 носи -сат *несвр.*
 обично *модал.*
 објавување *ѝл. им.*
 образование *ср.*
 ова *зам. ѝок. ср. р.* (2)
 оваа *зам. ж. р.*
 овие *зам. мн.*
 од *ѝредл.* (8)
 одведен -о *ѝл. ѝриод.*
 одговорен -рна *ѝриод.*
 оддава -ат *несвр.*
 одделен -лните *ѝриод.*
 одлагање *ѝл. им.*
 одложи -жат *свр.* (2)
 одмор *м.*
 окружен -а *ѝл. ѝриод.*
 опишан -о *ѝл. ѝриод.*
 определи -л *свр.*
 опсерваторски -а *ѝриод.*
 основа *ж.*
 откај *ѝредл.*

откровение *ср.*
 оцртан *џл. ѝриџ.*
 па (3)
 пак
 период -и *м.*
 перипетии *мн.*
 писменост *ж.*
 по *ѝредл.*
 победен *џл. ѝриџ.*
 победува *несвр.*
 повеќе *ѝрил.*
 погоден -и *џл. ѝриџ.*
 под *ѝредл.*
 подигне -ал *свр. (2)*
 поднесува *несвр.*
 подолго *ѝрил. комѝ.*
 познавање *ср.*
 покажува *несвр.*
 покажувајќи *џл. ѝрил. (2)*
 помалку *ѝрил.*
 помине -ат *свр.*
 поради *ѝредл.*
 порака -та *ж.*
 посебен -бни *ѝриџ.*
 последен -дните *ѝриџ.*
 посретнат *џл. ѝриџ.*
 потоа *ѝрил. (2)*
 почесен *ѝриџ.*
 почнува *несвр.*
 поштенски -а *ѝриџ.*
 прв -ите *ѝриџ.*
 преградка -и *ж.*

пред *ѝредл. (3)*
 препорачува -вам *несвр.*
 придонесува -ат *несвр.*
 придружува *несвр.*
 признае -наам *свр.*
 пријатно *ѝрил.*
 пример *м.*
 против *ѝредл.*
 професор -ите *м.*
 работејќи *џл. ѝриџ.*
 работа -и *ж.*
 радо *ѝрил.*
 радосен *ѝриџ.*
 раѓање *џл. им.*
 разнебутува *несвр.*
 рак *м.*
 рак -от *м. (5)*
 распаѓање -то *ср.*
 ред *м.*
 редовен *ѝриџ.*
 рецензент *м.*
 рече -ков *свр.*
 роман -от *м. (6)*
 роман-хроника *ж.*
 S'
 сè (2)
 сака -ал *несвр. (2)*
 сам -ото *зам. (2)*
 самиот *зам.*
 само *ѝрил.*
 самостоен -јната *ѝриџ.*

свое -от, -јата, -то, -ите
 зам. *ѝосв.*(5)
 се (13)
 себе *зам.*
 седум *бр.*
 седумдесетти -те *бр. ред.*
 секако *модал.*
 секидневен -вни *ѝрид.*
 семејство -то, -а *ср.* (6)
 сестра -ите *ж.*
 си *зам.*
 симпатија *ж.*
 син -от *м.*
 сите *мн.*
 скалица *ж.*
 склоност -и *ж.*
 Скопје *ср.*
 слика -и *ж.* (2)
 служба *ж.*
 смисла *ж.*
 смрт *ж.*
 со *ѝредл.* (13)
 содржи *несвр.*
 сопруг *м.*
 сопруга -та *ж.* (3)
 соработува -ал *несвр.*
 сострадалник -ци *м.*
 создаде -здал *свр.*
 споменат -о *ѝрид.*
 споменик *м.* (2)
 средина *ж.*
 средство -а *ср.*

среќен -ќни *ѝрид.* (2)
 столб -от *м.*
 стотици *ѝрил.*
 страница -и, -ите *ж.* (2)
 страшен -шната *ѝрил.* (2)
 сугерира -ам *свр.,несвр.*
 сум *гл. ѝом.* (2)
 СФРЈ *скрайѝ.*
 таа *зам. ж. р.* (2)
 таков -квата *ѝрид. зам.*
 (2)
 таму *ѝрил.*
 творба *ж.* (2)
 тема -та *ж.*
 терминологија *ж.* (2)
 тежок -шки *ѝрид.*
 тешко *ѝрил.*
 тие *зам. мн.*
 тоа *зам. ср.* (5)
 Годор *м. име*
 тој *зам.* (8)
 токму *ѝрил.* (2)
 трагичен -чниот *ѝрид.*
 треба *гл.* (2)
 трае *несвр.*
 три-четиринаесет *бр.*
ѝрибл.
 триумф -от *м.* (3)
 туку *ѝрил.*
 ќе *честѝ.* (8)
 ќерка *ж.*
 убав -и *ѝрид.* (2)

убаво *йрил.* (2)
 убеден *йриг.*
 удира *несвр.*
 умее *несвр.*
 употребува -ат *несвр.*
 усилба -и *ж.*
 услов -и *м.*
 успева *несвр.*
 успех *м.*
 успешен -шна *йриг.*
 уште *йрил.*
 физички -а *йриг.*
 филолошки -о *йриг.*
 Французин -ите *м.*
 химна *ж.*
 храбро *йрил.*

Хрватска *ж.*
 хуморен -рни *йриг.*
 цел -и *йриг.* (2)
 централен -лно *йриг.*
 чедо *ср.*
 четириесет *бр.*
 чиновничка *ж.*
 читан -о *ѓл. йриг.*
 читател -от *м.*
 член *м.*
 човеков -ата *йриг.*
 чувар -ите *м.*
 чувство -а *ср.*
 чувствува *несвр.*
 што *зам.* (10)

СПИСОК НА СКРАТЕНИЦИТЕ

- бр. прибли.* – број приближен.
бр. приод. – бројна придавка
бр. ред. – реден број
гл. – глагол
гл. им. – глаголска именка
гл. пом. – помошен глагол
гл. приод. – глаголска придавка
гл. прил. – глаголски прилог
несвр. – глагол од несвршен вид
ж. – именка од женски род
зам. – заменка
зам. лич. – заменка лична
зам. одн. – односна заменка
зам. показ. – показна заменка
зам. посв. – посвојна заменка
зам. приод. – заменска придавка
м. – именка од машки род
м. име – машко име
мн. – множина
модал. – модален збор
несвр. – глагол од несвршен вид.
предл. – предлог
през. – презиме
приод. – придавка

прид. присв. – придавка присвојна

прил. – прилог

прил. комп. – прилог во компаратив

свр. – глагол од свршен вид

свр., несвр. – глагол од свршен и несвршен вид

сврзн. – сврзник.

скрат. – скратеница

ср. – именка од среден род

ср. род – среден род

чест. – честица

ЛУЃЕТО ШТО ОСТАВИЛЕ СИЛЕН И ТРАЕН БЕЛЕГ ВО МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРА

1. Димка Митева, „Сеќавање на македонскиот просветител – Тодор Димитровски“, 2. „Сеќавање на господи-
нот на македонската култура – Тодор Димитровски“, 3. Лексичкиот фонд во афоризмите на Стојан Киселинов-
ски“, 4. Побратимството и посестримството во македон-
ската народна поезија / Димка Митева. – Скопје : Митева
Д., 2018

Луѓето што оставиле силен и траен белег во една култура, а особено на полето на јазикот, како стожер на идентитетските белези и културните исчекори на еден народ, заслужуваат да бидат споменувани и за нив да се сеќаваме. Особено е важно да се навраќаме на нивното дело, да го реактуализираме, критички проследувајќи го и надградувајќи го.

Една таква личност е несомнено и Тодор Димитровски (1922–2000), научен советник во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“, коавтор на Речникот на македонскиот јазик, Правописот со правописниот речник на македонскиот јазик (во повеќе изданија, заклучно со последното), плоден автор од областа на македонистиката, уредник на Македонската терминологија при МАНУ, на списанието „Македонски јазик“, редактор на Речникот на македонската народна поезија, итн.

Авторката Димка Митева во 2018 година објавува две одделни книшки посветени на Димитровски – „Сеќава

ње на господинот на македонската култура – Тодор Димитровски“ и „Сеќавање на македонскиот просветител – Тодор Димитровски“.

Во првата, Митева се осврнува на животот и делото на Димитровски и, во врска со предлогот на Сојузот на друштвата за македонски јазик и литература, да му се додели наградата „Климент Охридски“ за 1994 година, го објавува и говорот на лауреатот за таа година – Димитровски, како и фреквентен, прав и обратен речник на текстот, односно на говорот и список на скратеници.

Во втората книга авторката го поместува рефератот, поднесен на Меѓународната научна конференција „Минатото на јазичниот свет – денес и утре“, која се одржала во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ на 15 и 16 ноември 2017 г. Текстот му е посветен на ликот и делото на Димитровски, а во вториот дел Митева се осврнува на рецензијата на Димитровски „литературната творба, мошне потресна, Време на Нирвана (Се победува ли ракот?)“ од Кирил Мојсиев. Оваа рецензија е и лексиколошки обработена со фреквентен и прав речник, кои се следните целини поместени во книгата.

Во 2018 година Димка Митева објавува уште две книги, кои се поврзани со нејзината долгогодишна работа и пасија, а кои во својот фокус ја имаат народната книжевност и лексикографијата. Имено, во книгата „Лексичкиот фонд во афоризмите на Стојан Киселиновски“ таа се насочува кон варијации на лексикографска обработка на зборовите употребени во афоризмите на Киселиновски, кои ги претставува преку четири фази: Збороредот во текстот; Фреквентен речник на зборовните форми; Прав речник на

лексичкиот фонд; Обратен речник на лексичкиот фонд. Книгата на Киселиновски е рецензирана од Тодор Димитровски и од Виолета Пирузе-Тасевска, па Митева ги обработува и нивните рецензии – онаа на Димитровски преку прав речник, а таа на Пирузе-Тасевска преку истите четири фази што ги поминува и основниот текст на Киселиновски: збороредот, фреквентен, прав и обратен речник.

Вториот одделен отпечаток што е потпишан од истата авторка, имено, д-р Димка Митева, го носи насловот: „Побратимството и посестримството во македонската народна поезија“. Се работи за труд кој првично го содржи текстот со анализа на лексемите побратим, посестрима, нивните деривати и најчестите колокации со овие зборови. Потоа е објавен опширен преглед на изворите на употребениот илустративен материјал и нивните скратеници во „Речникот на македонската народна поезија“, фототип на оригиналниот отпечаток на оваа статија на авторката, рецензијата на трудот од Тодор Димитровски, фреквентен и прав речник на рецензијата, како и список на употребените скратеници во речникот. Дополнително, оваа издание содржи уште два адендуми: библиографија на трудовите на Тодор Димитровски на тема: Најчести јазични грешки и биографија на авторката Митева.

Потфатот на авторката, д-р Димка Митева, во 2018 година претставува убав начин за печатење на одделни отпечатоци на нејзини трудови, како и трудови за нејзините трудови (рецензии) и, конечно, микрообработка на овие исечоци од лексикографски аспект.

Скопје, април 2018

Рецензент,
Бобан Карапејовски

СОДРЖИНА

I. Сеќавање на македонскиот просветител – проф. Тодор Димитровски (19 февруари – 15 ноември 2000 година)	3–7
II. За еден образец на убав литературен јазик од перото на Тодор Димитровски. „Време на Нирвана (Се победува ли ракот?)“ од Кирил Мојсиев	9 II. 12
III. Фреквентен речник на јазикот на рецензијата на Т. Димитровски – „Време на Нирвана (се победува ли ракот?)“ од Кирил Мојсиев	13–20
III. Прав речник на јазикот на рецензијата на Т. Димитровски – „Време на Нирвана (се победува ли ракот?)“ од Кирил Мојсиев	21–27
Список на скратеници	29–30
ЛУЃЕТО ШТО ОСТАВИЛЕ СИЛЕН И ТРАЕН БЕЛЕГ ВО МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРА.....	31–33

Издавач: Авторот.

Димка Митева, бул. „Јане Сандански“, згр. 104/16 – Скопје

Тел.: 070–449–011; 070–545–560

Е-маил: dimka_miteva@yahoo.com

CIP – Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент
Охридски“, Скопје

929Димитровски, Т.

(038)=163.3

МИТЕВА, Димка

Сеќавање на македонскиот просветител Тодор
Димитровски / Димка Митева. - Скопје : Митева Д., 2018. -
32 стр. ; 21 см

Содржина: Фреквентен речник на текстот ; Прав речник
на текстот ; Обратен речник на текстот

ISBN 978-608-4824-02-2

а) Димитровски, Тодор (1922–2000) - Биографии

б) Македонски јазик - Речници

COBISS.MK-ID [107399690](#)